

YARALI MAHMUT İLE MAHBUP HANIM*

Dr. Doğan KAYA

Yaralı Mahmut hikâyesi, tıpkı Şah İsmail ve Elif ile Mahmut hikâyeleri gibi **aşk ve kahramanlık hikâyesidir**. Gerek Mahmut gerekse Mahbup Hanım, iyi kılıç çalan, iyi ok atan bileği bükülmez kahramanlardır. Manzum ve mensur yapıya sahiptir. Kahramanların birbirlerine âşık oluşu, diğer pek çok hikâyede gördüğümüz gibi bade içerek olmamıştır. Hikâyenin sonunda, sevgililer birbirine kavuşmaktadırlar.

Arzuları ve idealleri ihtiva eden bir *tekerleme* ile başlayan hikâye, geçiş, uzun zamanı kısaltma ve bitiş **formelleri** yönünden oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

“Atına biniyor, oradan düşüyor peşine. Al Allah kulunu, zapt eyle delini. Dağları aşır peşinden gidiyor. Gidiyor gidiyor...”

“Biz haberi verelim Mahmut’tan...”

“Yiyip içip murada geçiyorlar.”

“Gökten üç elma düştü. İki söyleyene, biri de nefes sarf edene.”

Manzum kısımlar ise; *“Orda alıyor bakalım ne diyor?”* veya *“Alıyor bakalım bir daha”* gibi sözlerden sonra başlatılmış ve *“deyip kesiyor”* ifadesiyle sona erdirilmiştir.

Hikâyeci *“gümbür gümbür davul gibi”, “Seher yeli de efil efil esiyor.”, “Mahbup Sultan’ın içi bulgur kazanı gibi kaynıyor.”* şeklinde benzetme ve tekrar sözleriyle anlatımına akıcılık kazandırmıştır.

Hikâyede oldukça fazla sayı, renk ve yer motifleri bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmını şöyle zikredebiliriz:

Sayı motifleri:

1: bir alay, bir bölük asker, bir çadır, bir emir, bir hafta, bir kız, bir tokat, bir mağara.

2: iki at, iki oğul, ikiye biçmek

3: üç defa dönmek, üç elma, üç gün, üç misli, üç posta

4: dört saat

5. beş gün

*Yayımlandığı yer: *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (2001), S. 10, Sivas, s. 57-80.

7: yedi sefer

9: dokuz gün

20: yirmi gün

24: yirmi dört saat

40: kırk gün kırk gece

100: yüz yaş

200: iki yüz atlı iki yüz kişi

100000: yüz bin akçe

Üç 30 (90) yaşı

Renk motifleri:

al giyinmek, **kara** giyinmek, **kara** toprak, **kara** kaş, **karalı** haber, **dor** at, **beyaz** yar.

Hikâyenin **şahıs kadrosunu** ise; *Acem Şahı, Ahmed, Ali Bezirgân, Bezirgânlar, Cadı karısı, Düğün Kâhyası, Gülben, İzzet Han, Mahbup Sultan, Mahmut, Remilciler, Padişah, Pamuk Baba, Ziyad Han* gibi kişiler oluşturmaktadır.

Hikâyede **mekân** olarak, *İstanbul, Gence, Karabağ, Karaman Dağı* gibi reel isimlere yer verilmiştir. Bunun yanında *Çirpici Çayırı* ve *Kanlı Mağara* gibi muhayyel yerlerden de söz edilmiştir.

Yazımızın giriş kısmında bahsettiğimiz gibi yaralı Mahmut ile Mahbup Hanım hikâyesi bir **aşk** ve **kahramanlık** hikâyesidir. Herkesin bileğini bükemediği yiğit aslında bir kızdır. Gerek Mahmut gerekse Mahbup Hanım bir **destan** kahramanı gibi, orduları dize getirecek derecede kahraman birisidir. Bunun yanında bir aşk hikâyesinde karşımıza çıkan âşıkler ölçüsünde de kahramanlar zaman zaman lirizmin yüklüdürler.

Yaralı Mahmut ile Mahbup Hanım Hikâyesi destani ve aşk özelliğinin yanında **masal unsurlarını** da ihtiva etmektedir. Sözgeşi; 3 otuz (doksan) yaşında bir cadı karısı küpüne binip Mahmud'un memleketine gelip orada bir ceylan şekline girerek Mahmud'un sarayı etrafında dönmek suretiyle, o mekânı sihirlemiştir. Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde Mahbub'un kılıcıyla Mahmud'u yaralaması ve onun kanının akmasıyla bu sihir etkisini yitirmiştir.

Hikâyede dokuz da **manzum kısım** bulunmaktadır. Bunlardan birisi 11 heceli bir **karşılaşma**dır. Karşılaşmada toplam dört dörtlük vardır ve ikisi Mahmud'a ikisi de Mahbub'a aittir. Şiirlerin tamamı Mahmut ile Mahbub'a ait olup teknik özellikleri ve kişilere göre dağılımı şu şekildedir:

Mahmut: Söylediği şiirlerin tamamı üçer dördlüktür. 8 heceli iki, 11 heceli dört şiir.

Mahbup Hanım: Toplam iki şiirdir. Şiirler üçer dördlük ve on bir hecelidir. Şiirlerin birisinin üç tane pişrevişi vardır.

Şiirler, hikâyeci tarafından çeşitli **makamlar**la söylenmiştir. Bunlar; *Köroğlu, Hicrani, Derbeder, Çukurova* ve *Çingene* makamlarıdır. Hikâyeyi anlatan Osman Taş bu makamları ustası Koyunculu Hüseyin'den öğrenmiş ve güzel sesiyle oldukça iyi tarzda icra etmiştir.

Hikâye metnini vermeden önce hikâyeye Osman Taş hakkında bilgi vermenin yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

Hikâyeci **Osman Taş**, 1928 yılında Sivas'ın merkez köylerinden olan Keçili köyünde doğmuştur. Üç kardeşi vardır. Askerlik hizmetini Siirt'te yapmıştır. Bir oğlu bir kızı vardır. Sesi oldukça güzeldir. Şiire türküye olan hevesinden dolayı Koyuncu köyünden olan hikâyeci Hüseyin Kantar'ın yanına çırak girmiştir. Hüseyin de hikâyeleri Yenice köyünden Süleyman Usta'dan öğrenmiştir. Hüseyin, aynı zamanda babasının asker arkadaşıdır. Babası Hüseyin'in yanında hikâye öğrenmesine pek rıza göstermese de, Hüseyin, onu ikna etmiştir. Çevrede yine hikâye anlatan bir de Halil Karakuş vardır. Düğün sahipleri düğünlerine ikisini götürüp davetlilere hikâye anlattırırken, Osman da onların yanında aynı hikâyeleri defalarca dinleme imkânı bulmuştur. Şimdi ikisi de rahmetlidir. Hüseyin otuz, Halil de yedi-sekiz yıl önce vefat etmiştir. Günümüzde Sivas'ta eskisi gibi düğünlere hikâyeci çağırılmamaktadır. Bize birkaç hikâye anlatan Osman Taş da son derleme yaptığımız 2 Haziran 1999 gününde, on senedir hikâye anlatmadığını söylemiştir.

Osman'ın ise çırağı olmamıştır. Osman çevresinde beğenilen biridir. Çayboyu mahallesinden olan hikâyeci Recep Altay, diğer şiirlerini beğenmediği âşıkları tenkit ederken, "Sizin söylediğiniz oranlama, ordan burdan aktarma. Bununkisi makamıyla, hikâyesiyle işin aslı." diyerek onu yüceltmıştır.

Sivas ve yöresinde hikâyeler, genellikle akşam namazından sonra anlatılmakla beraber, bazısı da sözgelişi; Nedim'in türküsü gündüz anlatılırdı. Halk, hikâyecilerin hangi hikâyelerini bildiği için onlardan "Şu hikâyeyi anlat" gibi istekte bulunurdu. Hikâyeci hikâyesine bir döşeme ile başlar ve hikâyesini gezerek anlatırdı. Hikâyelerdeki manzum kısımlar makamlarla terennüm edilir. Şayet saz çalmıyorsa bir elini kulağına atar öyle söylerdi.

.....

Metin:

Eeey benim efendim! Ben Koyunculu Âşık Osman, -Allah izin verirse- Doğan Efendi'ye, Yaralı Mahmud'un hikâyesini anlatacağım. Dinleyenlere selâm olsun, Âşık Osman'dan.

Eeey efendim! (Başlamadan önce döşemesini söylemeliyim.)

Ben Allah'tan ne isterim;

(I)ravan'da bağım olsa;

Girsem bağda otursam,

Destimi yare yetirsem.

Yüz bin de sağım olsa;

Sağımı soldan seçerim,

Yarenler, Tiflis'ten geçerim.

Kocabey yaylağım olsa;

Kocabey'im terekeme,

Mal seçerler terekeme.

Eğri kılıç Lezgi kama,

Gümüştan kolçağım olsa.

Gümüştan kolçağı takam koluma,

At binem gidem yoluma.

Yüz bin keçe altın olsa belime.

Taze, tıfıl, ağca, beyaz, nazik de yârim olsa.

Onun da faydası yok imiş; dünyada,

Kur'an ahirette iman beraber ola...

.....

İstanbul'da Ali Bezirgân var imiş. İstanbul'da. Bir de onun ortağı Pamuk Baba var imiş. Bunlar Gence'den mal alıp İstanbul'a götürüp toptancılara dağıtırlar imiş. Orada malı satarlarmış. Günlerin birinde Ali Bezirgân vefat etmiş. Onun da iki oğlu var imiş; biri Ahmet, biri Mahmut. Padişah, Ali Bezirgân'ı tanıdığı için oğlu Ahmed'i Birinci Vezir olarak yanına alıyor. Mahmud da; "Benim kardaşım padişahın birinci veziri" diye çarşıda yiyor, içiyor, borç ediyor. Her gün eve, sarhoş kafayla gidiyor.

Birgün padişah saray yaptırıyor. Cellât çağırırttırıyor, diyor ki;

-Bu konağın kusurunu kim bilirse dünyalığını vereceğim.

İki gün-üç gün çağırıyorlar, cellâtlar. "Bilirim." diyen yoktur.

Mahmut da içmiş, meyhaneden gelirken, bunu duyuyor.

-Ne diyorsunuz, cellatbaşları, diyor.

-Padişahın yaptırdığı konağın kusurunu kim bilirse, dünyalığını verecek, diyorlar.

-Ben bilirim, diyor.

-Haydi öyleyse diyorlar.

Götürüyorlar.

-Selamünaleyküm!

-Aleykümselâm!

-Sen mi bileceksin oğul? Haydi, gel bakalım.

Dolanıyor, çevriliyor, kafa da tutkun ama! Diyor ki:

-Şevketlim! Çok güzel olmuş, güle güle otur diyor. Mahmud. Yalnız lamba yaksan karartır, mum yaksan sarartır içeriyi diyor.

-Ne yapmak lâzım oğlum, diyor Padişah.

Mahmud'un da kafasında kalmış. Gence şehrinde Ziyat Han'ın şemşirek taşı var. Onun ışığında oturuyorlar.

-Padişahım diyor. Gence şehrinde şemşirek taşı var, o gelirse, içeriyi ısıtırsın, rahat rahat oturursun.

Padişah, vezir-vüzeranın yüzüne bakıyor.

-Valla şevketlim, biz bilemeyiz. Bunu kim biliyorsa, herhalde getirmek de ona düşer, diyorlar.

-Oraya gittin mi oğlum, diyor Padişah.

-Yedi seferim var, diyor. Böyle diyor ama ne yanda olduğunu bilmiyor.

-Tamam öyleyse, gidip getireceksin, diyor. Sana kırk gün müsaade. Kırk gün geçerse boynunu keserim.

Padişah; "Sana kırk gün müsaade, yoksa boynun cellât" deyince, bu ayıkıyor. Hemen sissizce;

-Peki, diyor.

Oradan çıkıyor, geliyor anasının yanına. Anası da akşamdan gözlüyor ki, bugün kiminle dövüşüp gelecek, ne rezillikle gelecek, onu düşünüyor. Neyse, hiç söylenmeden kapıyı açıyor. Mahmut, doğruca geliyor yerine yatıyor. Anaların ciğer dayanmaz. Varıyor yanına;

-Yavrum! Nedir senin bu derdin? Ne oldu sana? Seni kim dövdü? Kiminle dövüştün?

-Aman anne! Ne yapacaksın? Derdime derman ol, yarama merhem ol. Şurada otuz dokuz günüm kaldı, diyor.

-Ne olacak?

-Padişahın yaptırdığı sarayın kusurunu ben bil bilmişim. *"Şevketlim! Çok güzel olmuş, güle güle otur. Lamba yaksan karartır, mum yaksan sarartır içeriyi"* dedim sarhoş kafayla. Babamın konuştuğu, Gence'deki şemşirek taşı aklıma geldi, onu söyledim.

-Ah yavrum ah! Zaten belliydi, senin böyle halt karıştıracağın, Gel bakalım diyor.

Pamuk Baba sağ, Ali Bezirgân öldü ama. Bunu alıyor, götürüyor onun yanına. Kapıya vuruyor. Pamuk Baba'ya diyor ki karısı;

-Kardaşlığının karısı geldi, oğluyla.

-Çağırın gelsin diyor.

Pamuk Baba da hasta, yüz yaşında bir adam. Geliyor Mahmut, eline varıyor.

Soruyor Pamuk Baba:

-Nedir bu derdin?

Anası;

-Böyle böyle olmuş, diye olup biteni anlatıyor. Canı elde, otuz dokuz günü kaldı.

-Ah yavrum ah diyor. Gençliğime rast geleydin diyor. Şimdi kocadım ben. Daha mecalim kalmadı, kocadım diyor. Şimdi Padişah'ın yanına git. Ondan bir şey isteyeceksin, diyor.

-Ne isteyeceğim diyor.

-Üç posta asker isteyeceksin, diyor. Hep süvari olarak, Çirpici Çayırı'nda mevcut olacak. Toplanma meydanı orası. Üç posta askerin hepsi tekmil olacak.

-Peki, diyor.

-Yalnız bana da bir yumurta yaylısı yaptıracak, içi döşeli. Yani fayton. Ben yayan gidemem, diyor.

Oğlan Padişah'ın yanına varıyor.

-Ne oldu oğlum, diyor Padişah.

-Üç posta asker istiyorum senden, diyor Mahmut. Hepsi de yek süvari, Çirpici Çayırı'nda mevcut olacak. Bir de yumurta yaylısı.

-O ne olacak?

Oraya gidilirken ona binilip gidilecek.

Padişah bir emir veriyor. Askerler gelip mevcut oluyorlar. Mahmut, Pamuk Baba'yı yaylıya bindiriyor. Pamuk Baba;

-Mahmud oğlum! Öne düş diyor. Asker hareket etsin.

Bunlar hareket ediyorlar. Epey gittikten sonra bir yerde konaklıyorlar, bir daha yola düşüyorlar. Bazen, yirmi dört saatte bir istirahat ediyorlar. Konak yapa yapa Karaman dağına varıyorlar. Gence şehrine yakın Karaman Dağı, 3-5 kilometre ancak.

-Üç gün istirahat verelim askere, yorulduklar, diyor Mahmut.

Herkes konuyor. Yunuyor, çimiyor, istirahat ediyor, yiyor, içiyor. Mahmut, onar tane mum dağıtıyor herkese. Akşam oluyor, bunlar yola çıkıyorlar.

-Sen, birinci alay buradan, ikinci alay şuradan, üçüncü alay şuradan. Hocalar yatsı ezanı okumadan yere kazık çakılacak, üstüne mumlar dikilip yakılacak.

-Tamam, diyorlar.

Şimdi herkes dağılıyor yerine. "Yak" emrini bekliyorlar. Ezan vakti gelince, emir veriliyor. Mumlar yakılıyor. Oranın hükümdarının mollası, ezen okumaya çıkıyor minareye. Çıkıyor ki, ne görsün; yer gök birbirine karışmış, kaynıyor, ateş yakacak.

-Aman şevketlim, diyor. Ya yerden ateş kaynıyor, ya gökteki yıldızlar yere inmiş, ya da kıyamet kopuyor, diyor.

-Allah Allah, diyor Ziyad Han.

Bakıyor ki, hakikaten doğru. Remilcileri çağırıyor. Remilciler geliyor. Kimisi diyor ki;

-Şevketlim! Bu bir alâmet, gelir geçer, hiç bir şey yok, Burada bir şey kalmaz diyor.

Padişahın bir kızı varmış, Mahbup Sultan isminde. O da Karabağ'daki İzzet Han'la nişanlıymış. Ama Mahbup Sultan;

-Beni kim yıkarsa ben ona varırım,

dermiş. Neye dersen müthiş pehlivanmış kız. O kadar da kılıç kuşanırmış, kuvvetliymiş.

Şimdi Ziyat Han haber gönderiyor;

-Kızım bu alâmet ne imiş, diyor.

-Baba diyor, o alâmet değil. Osmanlı, ordusunu çekmiş, gelmiş. Herhalde senden şemşirek taşını istiyor diyor.

-Aman kızım, istediği taş olsun, verelim gitsin diyor.

-Yok yok!

-Ya?

-Ben olduktan sonra bir şey vermem diyor. Ne zaman ben ölürsem o zaman teslim et, ben vermem.

-Peki, diyor.

Sabah oluyor. Bunun bir yağız atı varmış. Tavladan çekiyor bunu. Kılıcını kuşağını alıyor. Haydi bakalım, sürüyor meydan yerine.

-Eeey Osmanlı şahı! Azm-i rah etmişsin elimize. İstedığın taş olsun. Bugün bir yüz atlı gönder de muhabbet edelim, deyip name gönderiyor.

Mahmut, kâğıdı alıyor okuyor. Diyor ki:

-Pamuk Baba diyor, yüz atlı istiyor ne diyorsun?

-Gönder oğlum gönder, diyor.

Yüz atlı gönderiyor. Mahbup Sultan kılıcı çekiyor, yüz atlıyı olduğu gibi yere seriyor. Atına biniyor. Yarım saat sonra yine aynı vaziyette name gönderiyor.

-Ey Osmanlı bir yüz atlı daha gönder. İstedğin taş olsun, diyor.

-Aman oğlum gönder!

Yüz atlı daha gönderiyor. Kız onları da kırıp geçiriyor. Ertesi gün oluyor;

-Bugün yüz atlı değil de iki yüz atlı isteyim diyor.

İki yüz atlı istiyor.

-Gönder oğlum!

-Yok diyor Mahmut. İki yüz atlı gitti, iki yüz tane daha mı gitsin? Şimdi bunlara neye sebep olayım! Ben gidip öleyim diyor.

-Ben nasıl geri döneyim, sen olmazsan oğlum?

-Nasıl geldiysen öyle git diyor. Ordu da emrinde.

Arap atı çekip meydanda dolanıyor. Dolanıyor ama Mahmut, ne ok atmasını biliyor ne kılıç sallamasını.

Meydan yerine geliyor. İkisi karşı karşıya geliyorlar, kızla oğlan. Yüreğine bir acı düşüyor Mahbub'un. Neye dersin iki yüz kişiyi öldürmüş biri, bu yiğide acıyor. İçti kaynıyor, orada alıyor bakalım ne diyor?

Aldı Mahbub:

*Sakın ha benime girme meydana
Düşmana haddini bildiren benim
Arap at şahlanır meydan toz olur
Sen gibi yiğidi öldüren benim*

Aldı Mahmut:

*Anamdan doğunca ben de bir idim
Mevlâ'm izin verdi çöller bürüdüm
Al-Osman ordusun çektim yürüdüm
Hisar edip yandan aldırın benim*

Aldı Mahbup:

*Meydana girince arslan hırslıyım
Eğri serpuş zer Karabağ fesliyorum
Sorar isen Ziyat Han'ın nesliyorum
Nicesin atından indiren benim*

Aldı Mahmut:

*Yiğit olan söz söylemez kendinden
Polat kılıç suyu keser bendinden
Bu meydana kurtulmazsın fendimden
Dostların yüzünü güldüren benim**

-Ey Osmanlı gedası! Biz buraya muhabbet etmeye gelmedik. Hadi bakalım, hazır ol geliyorum, diyor.

Şimdi atına biniyor, bir o yana gidiyor, bir bu yana, gidiyor. Mahmud'a bir ok atıyor ama Mahmud atın karnının altına dönüyor hemen. Dönüyor, ok boşa gidiyor. Ok, atın karnına saplanıyor, kan fışkırıyor, oğlak gibi bağıyor.

* **Köroğlu** makamıyla okunmuştur.

-Ey Osmanlı gedası, diyor kız. Bu hayvanların canını biz vermedik.

Atından iniyor, oğlan da iniyor. Kız çok kuvvetliymiş. Kılıcını çekiyor. Mahmut da çekiyor kılıcını. Üç defa oğlanın etrafını dönüyor Mahbup. Dördüncü de Mahmud'u kucaklar kucaklamaz alıp yere basıyor. Alt üst oluyorlar. Bir o üste çıkıyor, bir o. Oğlan üste çıkınca tam boğazını kesecek oluyor. Yiğidin yüzünü merak ediyor. Kızın peçesini kaldırıyor ki ne görsün! Yiğit sandığı, bir kız değil mi? Kızın güzelliğini görünce Mahmut kendinden geçiyor. Mahbup, hemen üste çıkıyor, hançeri çekiyor, boğazına basıyor.

-İsmin ney, diyor oğlana.

-Mahmut, diyor.

-Benim adım da Mahbup, diyor. Söyle, beni alacak mısın, almayacak mısın?

-Vallaha sen bana gelirsen diyor, ben Hindistan cevizi gibi yuvarlanırım.

-Sen şimdi beni ne yapacaksın, onu söyle, diyor Mahbup.

-Ben buraya senin için değil şemşirek taşı için geldim.

-Benim va'dim vardı. Beni kim yenerse, ona varacaktım. Bugüne kadar beni kimse yenemedi. Demek ki, nasibim senmişsin. Madem öyle sen şimdi babama haber gönder. De ki; *"Oradan gelen tek atlıyı yenip esir aldım. Öldürüp kanlı gömleğini mi getireyim, yoksa sağ mı getireyim.?"* O sana der ki; *"Öldür de kanlı gömleğini getir."* der diyor. *"Yok, ben bunu yapmam. Bunu memlekete götürüp, her gün etini keserek öldüreceğim."* de. O sana bağışlar.

-O zaman kelepçeyi koluma vur diyor.

Kelepçeyi koluna, dizgini koluna takıyor, bunu önüne katıyor, haydi bakalım, doğru gidiyorlar. Oraya varıyor. Çadırın arasına bir çadır daha kurduruyor.

Mahbup diyor ki:

-Ben Karabağlı İzzet Han'a nişanlıyım. Ama dedim ya, va'dettim. *"Beni kim yenerse, ona varacağım."* diye. Fakat şimdi seninim diyor. Dünyanın devleti, orduları gelse, beni senin elinden beni kimse alamaz. İkimiz de bir olduktan sonra orduları kırıp geçiririz. Şimdi padişah babama; *"Kızımı esir aldım. Ya şemşirek taşıyı gönder, yoksa bırakmam de."* diyor. Babam dayanamaz hemen taşı gönderir. Babam taşı gönderirken bir bölük askerle sancağı çeker. Sen de buradan bir bölük asker al yanına. Sancağını, bayrağını çek, taşı teslim al, diyor. Onlar tutsağı isterler. Taşı alır almaz, hemen çadırı yık, İstanbul'a hareket et, diyor.

Oğlan, kızın dediklerini yapıyor. Taşı alır almaz, ver elini İstanbul. Derken efendim, İstanbul'a epey yaklaşıyorlar. Konak veriyorlar. Kardeşi Ahmed'e haber gönderiyor. *"Kardaş, taşı aldım geliyorum."* diyor.

Hayret ediyor, Ahmet Bey buna. Kendi kendine; *"Bu oğlan, padişahın elinden taşı nasıl aldı? Var bunda bir iş. Sihir mi var, ney var acaba"* diyor, hayret ediyor. Padişaha anlatıyor. Diyor ki:

-Allah Allah, diyor, kardaşım, bu serseri Mahmut taşı nasıl getirdi? Yanında bir de kız varmış, diyor. İyi babadan iyi evlat, kötü babadan kötü evlat.. İyi babanın evlâdı ki, gidip o taşı getiriyor diyor. Aslandan aslan doğar diyor, kaplandan da kaplan. Helâl olsun diyor. Geline emir verin, ona kırk gün kırk gece toy yapılsın.

Bunlar, geliyorlar İstanbul'a. Bir alay karşılıyor bunları. Davul, zurna efendime söyleyim, halay, oyun.. Mahmut getirip şemşirek taşını Padişah'a veriyor, doğru evine gidiyor.

Biz haberi kimden verelim Gence Hanı'ndan...

Gence Hanı diyor ki:

-Mahbup Hanımı, İstanbul'dan esirlikten kim kurtarır getirirse, ona üç misli ağırlığında altın vereceğim diyor.

Şimdi üç gün tellal bağırtıyor. Kimse yok. Gecesinden başka üç otuz yaşında bir tene karı varmış. Bu cadı karı diyor ki:

-Ben getiririm, diyor.

Şimdi bunu götürüyorlar,

-Getirir misin, diyorlar.

-Getiririm, diyor.

-Haydi bunu hazineye götürün, tartın altını verin, diyor Gence Hanı..

Hazineye giderken yoldaki taşları alıp alıp çukur yerlerine sokarmış ki, ağır gelip de altını fazla alayım diye. Koynunu koltuğunu taşla doldurmuş. Neyse, şimdi bu altını alıyor. Küpüne biniyor. Bir de kamçı alıyor eline. Bir tılsım çevirmiş. O kahpe sihirbazmış. Oradan uçak gibi çekiliyor havaya, çekiyor gidiyor. İstanbul'u istikamet tutup gidiyor. Küp gidiyor, bir mezarlığın içine konuyor. Otların içine küpü saklıyor. Ondan sonra tespihini eline alıyor, kalabalığın içine girip bir yandan söyleniyor.

-Ey saadet beyleri! Sefere gidiyordum, arkadaşları kaçırdım, vapur kaçtı. Ortada kaldım. Beni misafir edecek bir Müslüman yok mu, arkadaşlarım dönene kadar?

Mahmut da daha sabahtan erkenden gene içmiş, delirmiş, çarşıdan geliyor. Karının dedikleri duyuyor.

-Gel anne, gel, gel. Acem kızının yanına senin gibi bir Müslüman karı lâzım, gel, Acem kızının yanında kal, diyor.

Alıp getiriyor karıyı. Mahbup pencereden bunu görüyor. Bağırıyor.

-Mahmut Mahmut getirme, o karıyı, cadıdır o, getirme, diyor.

Cadı karısı bunu duyunca, hemen orada bir ceylan oluyor. Mahmut onu vurmak istiyor, peşine düşüyor. Aha vurdum, aha vuracağım diye. Cadı karısı konağın etrafını çeviriyor, sihirliyor. Mahbup, konağa düşman oluyor. Aşağı iniyor, atına biniyor, ver elini Gence şehri. Cadı karısı küpüne biniyor kaçıyor. Gülsuyunu geçer geçmez, sihir bozuluyor. Mahmut bakıyor ki, ne ceylan var, ne

kimse. Geri dönüyor. Eve geliyor; ne Mahbup Sultan var ne de kimse. Diyor ki komşular:

-Mahbup Sultan, ata bindi gitti diyorlar.

-Hangi tarafa gitti?

-Gence tarafına, geldiği tarafa gitti diyorlar, komşular.

İçeri giriyor, kimse yok. Ev yerinde Mahbup Sultan yok. Orada içi el vermiyor alıyor bakalım ne diyor?

*Cehd edip gurbetten geldim
Geldim ki nazenim gitmiş
Sılam bana hor görünür,
Salınıp gezenim gitmiş*

*Aynalar almış dizine
Sürmeler çekmiş gözüne
Siyah zülfün mah yüzüne
Tarayıp düzenim gitmiş*

*MAHMUD'um der ey mahım
Kimseye kalmasın ahım
Ben ölen de mezar yakın
Mezarın kazanım gitmiş**

Aşağıya iniyor, atına biniyor, oradan düşüyor peşine. Al Allah kulunu, zapt eyle delini. Dağları aşır peşinden gidiyor. Gidiyor gidiyor, sabah seher oluyor. Seher yeli de efil efil esiyor. Diyor ki kendi kendine; “Seher yeline bir sorayım, acaba Mahbup Sultan gelir mi?” Orada sazına düzen veriyor, bakalım ne söylüyor?

*İlgıt ılgıt esen ey bad- ı seher
Gel doğrusun söyle gelir mi o yar
Dilimizde vardır Hakk'ın kelamı
Acep halimizden bilir mi yar yar*

*Meta satılır mı acep dükkânda
Yârin muhabbeti candadır canda
Yârin mahşer günü ulu divanda
Benim sualimi verir mi yar yar*

*Var mı MAHMUT gibi sevdakâr olan
Ağlar gezer bir vefasız yar'olan
Küçücükten ahd-amanı bir olan*

* **Hicrani** makamıyla okunmuştur.

*Döner yâda meyil verir mi yar yar***

deyip kesiyor. Bakıyor ki, seher yelinden de haber yoktur, yola devam. Yürüyor, yürüyor gidiyor ama Karaman'a varıyor, onlara yetişiyor. Karaman dağından, Kanlı Mağara'dan geçecek. Kız tılsımlı. Mahmud'u görünce kılıcını çekiyor.

-Mahmut Mahmut! Yol ver gideceğim, iki biçerim diyor.

Şaka ediyor belliyor Mahmut. Kız diyor ki:

-Mahmut, yemin ettim, Gence'den içeri gireceğim.

Kılıcı çekiyor. Mahmud'un kulağından aşağı çalıyor. Cadı karı bir yandan tılsım veriyor... Kıza hiç bir şey kâr etmiyor. Fakat Mahmud'un kanı akınca tılsım bozuluyor. Atından aşağı iniyor, yağlığını çıkarıyor Mahmud'un kanlarını siliyor. Mahmut öyle boylu boyunca yatıyor. Mahbup Sultan'ın içi bulgur kazanı gibi kaynıyor. Alıyor bakalım orada Mahmud'a ne söylüyor.

*Dağlar al giyinmiş deryalar kara
Vücudum sağ değil sinem hep yara
Taze pek civandın kıyamam yare
Dilim tutmaz öldü demem Mahmut oy
 Şu dağlar olmasaydı
 Çiçeği solmasaydı
 Ölüm Allah 'ın emri
 Ayrılık olmasaydı*

*Ben de bildim Mahmut gitti ölüme
Ateş düştü bu şanıma gülüme
Kanlı perçemini alam elime
Gün doğanda gün batana Mahmut oy
 Kunduram üçtür
 Ucu gümüştür
 Neye el atsam
 Ellerim boştur*

*MAHBUBÎ'yem çok ağladım gülmedim
Akıttım da didem yaşı silmedim
Canım çıksın yar kadrini bilmedim
Dilim tutmaz öldü demem Mahmut oy
 Üzümlü bağlardan al*

** **Derbeder** makamıyla okunmuştur.

*Gözyaşın çağlardan al
Ben ölürem ölmeye
Haberı sağlardan al yar****

deyip umudunu kesiyor, yamçıyı üstüne çekiyor. Parmağındaki yüzüğü çıkarıp Mahmud'un parmağına geçiriyor. Babası onu bir devletten haraç yerine almış. Onun yüzüğünü de kendisi takıyor. Atına binip doğru gidiyor. Gence'den içeri varıyor. Tabiki Cadı karısı kendisinden önce oraya varıyor. Kızın geldiğini görünce;

-Mahpup Hanım kurbanın olayım geldin mi, diyor.

-Geldim ya nine, diyor kız. Ben yere inmem, senin kucağına ineceğim.

-Yavrum in bakalım kızım, diyor.

Mahbup Sultan atından inerken hemen hançerini çekip,

-Bana sebep oldun bari başkasına sebep olma,

deyip Cadı karısını orada gebertiyor.

Biz haberi verelim Mahmut'tan...

Evvelden şehirden şehre mal götürüp satan bezirgânlar varmış. Bunlar oğlanın yaralandığı mağaranın önünden geçerken burada konaklamak istiyorlar. Bezirgânbaşı birini gönderiyor.

-Git, bir yokla bakalım hele, mağarada harami var mı? Eğerki birileri varsa, biz başka yerde konaklayalım.

Adam gidip bakıyor ki, boylu boyunca birisi yatıyor, bir delikanlı, bıyıklı, babayığit.

-Bunu diyor, dost yakalasa bu hale düşürmez. Ne haldir Ya Rabbi! Allah Allah bunda bir hin oğlu hinlik var.

Bakıyorlar ki oğlan sağ. Hemen devenin birinin yükünü boşaltıyorlar, bir ata yüklüyorlar. Devenin üstüne güzelce bir yer hazırlıyorlar, oğlanı yatırıyorlar. Haydi bakalım, yola devam..

O kervancının da bir kızı varmış, Gülben isminde. Bakıyor ki, babasının katırı geliyor. Hemen bunları karşılıyor. Devenin üstünde yatan oğlanı görüyor. Oğlanı görüyor ama akli başından gidiyor. "Bu benim nasibim." diyor içinden, bunu alıp götürüyor evinin üst katına yatırıyor. Soruyor, amma cevap alamıyor oğlandan. Bezirgân yükleri indiriyor, kızının yanına geliyor.

-Kızım diyor, konuğu ne yaptın?

-Konuk rahat baba diyor. Doktor getirdim yaralarını sardırdım, rahat, diyor.

*** Çukurova makamıyla okunmuştur.

-Tamam, diyor babası. Varayım, bir hoş geldin diyeyim, diyor. Söylüyor mu?

-Söylenmiyor, dili yok, diyor.

-Nasıl dili yok, diyor.

-Dili yok, diyor. Hiç söylemiyor, öyle duruyor.

-Peki diyor.

Geliyor. Oğlanın yanına.

-Ula oğlum! Seni bu hale kim düşürdü, diyor.

Oğlan bezirgândan saz istiyor.

-Bir saz verin de söyleyim.

Bezirgân saz getirtiyor. Oğlan alıyor sazı eline. Bir düzün veriyor sazına. Alıyor orada bakalım ne diyor

*Karaman dağında yanar bir ıstık
Işığı görenler oluyor âşık
Buğday benizlidir zülfü dolaşık
Bir yar yaraladı yaram var benim*

O da diyor ki:

-Köpoğlunun gedası diyor, yardan düşmüş de kafası kırılmış.

Bunun üzerine kızı Gülben diyor ki:

-Baba baba! Sen git malına mülküne bak. Ne demek istediğini sen anlamıyon, diyor.

-Al senin olsun kızım. Ben ne ettiğini gördüm, diyor bezirgân.

Mahmut alıyor bakalım bir daha:

*Öğle ile ikindinin arası
Yaktı beni kaşlarının karası
Bilmem hançer bilmem kılıç yarası
Mahbup yaraladı yaram var benim*

-Bildim, bildim diyor, bu Mahmut'un işini. Hani, esir gittiğini duydu ya. Söylediği şeylerden anlıyor.

Alıyor bakayım bir daha:

*Bu yıl MAHMUT burada mı kışladı
Yaralarım göz göz oldu işledi
Kan yürüdü can çıkmaya başladı
Mahbup yaraladı yaram var benim*

-Seni bu hale düşüren herhalde bir, sana bir emare vermiştir.

-Beni bu hallere sokan hiçbir şey verir mi?

-Vermiştir vermiştir, sen bir bak.

Oğlan sağına soluna bakıyor. Parmağında, Mahbub'un taktığı yüzüğü görüyor. Gülben kız, oğlanın parmağındaki yüzüğü çıkarıp kendi parmağına takıyor.

Mahbup Gence'ye geleli aradan yirmi gün geçmiştir. Doğruca, hoş geldin, demek için onun yanına gidiyor.

Mahbup:

-Daha yeni mi geliyon?

-Yeni geliyorum, diyor Gülben.

-Ben buraya geleli kaç gün oldu?

-Yirmi gün oldu, diyor.

-Ee! Bu zamana kadar neye bekledin?

-Neye mi bekledim? Beş gün yük indirdik, beş gün kirli yıkadık, etti mi on gün. Beş de mal taksim ettik on beş, beş gün de yola vurduk, etti yirmi.

-Tamam, tamam diyor Mahbup. Gülben kızın parmağındaki yüzüğü görüp tanıyor.

-Bunun sahibi nerde, diyor.

-Neyin sahibi?

-Parmağındakinin sahibi nerede?

-Eskicilerden almıştık, diyor.

-Yapma kız, kalkar ayağımın altına alırım, diyor Mahbup. Onun sahibini bana söyle.

Kız ısrar edince bu bildiklerini söylüyor.

-Yirmi gündür ona hizmet ediyorum, diyor. Durumu çok iyi.

-Bizi buluştur.

-Peki.

-Nerde buluşturacaksın bizi?

-Sen onu bana bırak, diyor Gülben Hanım.

-Bahçede.

Mahpus Hanım'ın gözünü uyku tutmuyor. Gidiyor elma ağacına. Mahmut gelecek de görecektir. Oraya halı-malı seriyor oturuyor.

Gülben Hanım, Mahmud'u alıp getiriyor. Mahbup, yaptığından utanıp yüzünü çeviriyor. Mahmut bunu görüyor. Orda alıyor bakalım ne diyor?

*Ey canım bize darılmış
Katlimize ferman yazar
Gâh darılır buse vermez
Gâh ölüme ferman eyler*

Hani yüzünü çevirdi ya Mahbup, “*Utaniyorum Mahmut*” dedi ya. Orada Mahmut alıyor bakalım bir daha;

*Sular gibi durulur mu
Yayla gibi kurulur mu
Mahmut Mahbub’a darılır mı
Zülüfleri seyran eyler*

Alıyor bakalım bir daha:

*Sensiz dünyayı n’iderim
Kara toprağı vatan ederim
Canım yoluna feda ederim
Gâh darılır buse vermez**

deyip kesiyor. Böyle deyince, kulaklarına gümbür gümbür davul gibi geliyor. Meğer vakit tamam olmuş, Karabağı İzzet Han’ın adamları kızı almaya gelmişler.

-Mahmut’a kurban olayım, diyor Mahbup, beni götürecekler.

-Nasıl olacak bu?

-Götürecekler, gideceğim, helalleşek.

Helallaşıyorlar, ayrılıyorlar. Mahbup:

-Ne yap, ne et, gel beni bul. Akşam zifafa, diyor, orda görüşek. İçeri gir Düğün kâhyasının karısının evine misafir ol diyor. Ben düğün kâhyasının karısıyla el ele veririm. O sana yolunu gösterir diyor. Ne şekil olursa düğün kâhyasına misafir ol diyor.

Şimdi bunlar gidiyorlar. Uzatmayalım lafı.. Düğüncüler, davul zurna çalarak Mahbup Hanım’ı alıp götürüyorlar. Gülben kız, yanına geliyor ki, Mahbup Hanım yok. Mahmud’a, Mahbup’tan ayrılmak çok zor geliyor. Orada alıyor bakalım ne diyor?

*Bekliyorum elin veren köşkünü
Gitti kömür gözlüm yar arka sıra
Nerden bu ayrılık Mevla’dan geldi
Demir çarık giyin yar arka sıra*

*Yardan evvel menzilime varmalı
Alayları bölük bölük bölmeli
Düşmanlardan intikamın almalı
Can telef etmeli yar arka sıra*

* **Güzelleme** tarzında okunmuştur.

*Der MAHMUD'um Yaradan'ın işleri
Gitti Mahhbup burdan kaldı eşleri
Ağlayı ağlayı akan yaşları
Al telli mendilin sil arka sıra**

deyip kesiyor.

Gülben kız diyor ki:

-Düğün Kâhyası'nın karısı benim bacım. Ben onu tembihledim, ona misafir olacaksın. Elinden gelen iyiliği sana yapacak, diyor.

-Tamam, diyor.

Atına biniyor, "Allahaismarladık", diyor Gülben kıza. "Allahaismarladık", diyor ama, bir gidiyor bir gidiyor, rast geldiği dalları çekip çekip koparıyor. Bir kalabalık görüyor, yanlarına varıyor. Bakıyor ki, millet cirit oynuyor. Atlar o yana bu yana koşup duruyor. Mahmut da cirit meydanına giriyor. Bir dor atlı var ama, çok tehlikeli. Onun yanına varıyor. Kor komaz, attan indiriyor adamı. Birisi yanına geliyor;

-Gel kardaş gel, diyor, sen benim misafirimsin.

-Yok, diyor oğlan. Ben Düğün Kâhyası'na misafir olacağım. Düğün Kâhyası'nın evi nerede?

Orada karılar, kızlar birikmiş, hep bakıyorlar. Düğün kâhyasının karısı bunları duyuyor. Yanına çağırıyor.

-Gel diyor, ben düğün kâhyasının karısıyım.

Eve, buyur ediyor.

-Hoş geldiniz, safa geldiniz. Nasılsınız, iyi misiniz? Falan filan...

Neyse, altına döşek, sırtına yastık koyuyorlar. Oğlan kafasını yaslıyor, şöyle ellerini koyuyor.

Kadın diyor ki:

-Düğün Kâhyası gelip sana 'Hoş geldin' deyince hiç söyleme diyor, suratını as dur öylece. Şimdi, misafiri yemeğe davet ederler. Misafiri davet ettirmeli, hemen var baş sofraya otur, diyor. Oradan çorba gelir. Gelince, kimin önünde kaşık varsa, çek önüne al. Çorba gelince, şöyle bir çalkala, onun üstüne bir sıçrat. Sana bakarlar 'Deli' derler. Hiç söyleme, diyor. Pirinç pilavı gelir. Pirinç pilavına da kaşığı şöyle bir sapla, diyor. Ağzına al, doldur ağzını, ham ham.. Hepsinin üstüne piskır, diyor. 'Düğün kâhyasının misafiri deliymiş, pisledi. Gelsin peklesin.' derler.

Mahmut, aynısını yapıyor. Kimin önünde kaşık varsa alıyor, çorbayı çalkalıyor-malkalıyor, pilavı da ağzından piskırtıyor.

-Düğün Kâhyası gel, misafirini götür, pisledi batırdı, diyorlar.

* Çingene makamıyla okunmuştur.

Düğün Kâhyası, bunu alıyor getiriyor evine. Karısı buna her şeyi anlatıyor. O zaman Düğün Kâhyası, bunu tıraş ettiriyor, tebdil-i kıyafet ettiriyor. Bir plan hazırlıyorlar. Karısı, götürüyor bunu karıların oynadığı yere.

-Bacımla beraber geldim, diyor.

Oyunlar oynanıyor. Oradakiler düğün kâhyasının karısına;

-Hanım biz oynadık, haydi sen de oyna, diyorlar.

Kadın oynamaya başlıyor. O yana bu yana derken kadın 'Çat' ışıkları söndürüyor. Işığı kararttığına Mahmut, yüklük varmış, yüklüğün altına giriyor.

Askerler bağırıyorlar;

-Açılın açılın. İzzet Han geliyor.

Neyse, İzzet Han geliyor. Onların usullerinde gelin duvağa çıktımı, iki at gelirmiş. At gelir, atlara biner, biraz dolanır, gelir yatarlarmış. Ondan sonra yatacaklar. Şimdi İzzet Han geliyor, namaza duruyor, namazı kılıyor. Ondan sonra Mahbup Hanım'ın yanına geliyor. Kariya bir tokat vuruyor.

-Köpoğlunun gedası diyor, lorunu, çökeleğini bana getirdin, sütünü kaymağını Osmanlı'ya yedirdin diyor.

Kinayeli konuşuyor, bu daha önce Mahmut'la beraber oldu ya!

-Ah Osmanlı olaydı da sen bana o tokadı vuraydın, diyor kendi kendine. Mahmut yetiş yetiş, diyor.

Mahmut, hani yüklüğün altında ya. Hemen çıkıyor. İzzet Han'ın kellesini kesiyor.

-Aman Mahmut kurbanın olurum burda mıydın? Hemen İzzet Han'ın elbiselerini giy.

Mahmut, elbiseleri giyiyor.

Mahbup;

-Daha diyor, üç gün gelmezsek, nerde bu gelin demezler, diyor.

Oradan açılıyorlar bunlar. Sabah gün doğarken, Gence şehrinden geçiyorlar.

-Eğlen Mahmut eğlen diyor, gitmiyorum.

-Mahbup Hanım kurban olayım, yapma.

-Yok, diyor, eğlen diyor.

Memleketinden ayrılmak zor geliyor, içi doluyor. Orada alıyor bakalım ne diyor?

*Eğlen Mahmut eğlen iltimasım var
Yine sarpa düştü yolu Gence'nin
Hatırımdan çıkmaz gezdiğim yerler
Yaranı yoldaşı eli Gence'nin*

Sabahınan gelir şeydanın sesi

*Güzeller giyinir kumaşı hası
Var idi babamın ağır haznesi
Yakutu mercanı lali Gence'nin*

*Gence `nin etrafı türlü bağ olsun
Altın şamdanları gümüş dağ olsun
Der MAHBUB'um yine Mahmut sağ olsun
Billah çekmem endişesin Gence `nin**

Kanlı Mağara'nın önüne Mahbup diyor ki:

-Mahmut ben gitmiyorum.

-Mahbub'um etme kurbanın olayım. Niye gitmiyorsun, diyor.

-Harp edeceksen, buyur işte meydan, gitmiyorum, diyor.

-Beni böyle eli boş mu götüreceksin? Ağır mücevherle gideceğim.

-Mahbup Hanım kurbanın olayım. Nerden alayım ben mücevheri?

-Gel in aşağı.

Attan iniyorlar. Mağaraya giriyorlar. Mağara da büyük bir mağara. Oraya yerleşiyorlar. Gelen kervanı soyuyorlar, giden kervanı soyuyorlar. Bütün malı oraya yığıyorlar. Öyleki, Acem Şahı haber salıyor;

-Ey Osmanlı Şahı! Adamların kervanlarımı soya soya ben de kumaş kalmadı, diyor. Fedailerini terbiye et. Etmiyorsan harp edeceğim seninle, diyor.

Padişah Ahmet Vezir'i çağırıyor.

-Ahmet, oğlum! Git, şu Kanlı Mağara'yı bir yokla, gel. Bu Acem'in derdi neymiş bir öğrenelim. Şimdi durduk yere harp mi yapalım, diyor.

Tabi Ahmet Vezir, Kanlı Mağara'dakinin kardeşi Mahmut olduğunu bilmiyor, öyle bir eşkiya belliyor.

Şimdi bir alay asker alıyor yanına Ahmet Vezir. Kanlı Mağara'nın yanına geliyorlar. Asker mağarayı çeviriyor, sabah erkenden. Bunlar da ikisi sarılmış yatıyorlar. Askerler hemen üzerine çullanıp, yakalıyorlar. Kollarına kelepçe vuruyorlar. Mahmud'un kelepçeli olmak zoruna gitmiyor, Mahbub'a kelepçe takmaları zoruna gidiyor. İçi el vermiyor, orada alıyor bakalım ne diyor?

*Şu Gence şehrini бүрүдү duman
Dahi sağlığıma gelmiyor güman
Kement kolum sıktı halim pek yaman
Günbegün aksine dönüyor işim*

*Yalan dünya seni böyle bilmezdim
Ağlayıp da didem yaşı silmezdim
Ne çare ben böyle kolay ölmezdim*

* Hikâyeci Osman Taş, okuduğu makamın ismini bilmediğini söyledi.

Kim eylesin felek ile teftişim

*MAHMUD'u öldürün kıyman hanıma
Kolu bağlı ölmek düşmez şanıma
Karalı haberim verin anama
Duysa kan yaş döker Ahmet kardaşım**

deyip ağlıyor. Kendisini yakalayanların kardeşi Ahmet Vezir'in adamı olduklarını bilmiyor tabi. Bunun dediklerini Ahmet vezir duyuyor. Yanına geliyor. Sarılıp kucaklaşıyorlar. Ne kadar mücevherat, kutnu kumaş varsa yüklüyorlar. Alay yola çıkıyor. Aylar sonra İstanbul'a geliyor.

Bir hafta toy düğün ediyorlar, Mahmut'la Mahbub'a. Yiyip içip murada geçiyorlar.

Gökten üç elma düştü. İki söyleyene, biri de nefes sarf edene.

.....

Hikâyede geçen mahalli kelimeler:

<i>el ele vermek</i>	: anlaşılmak
<i>eline varmak</i>	: el öpmek
<i>içi el vermek</i>	: tahammül etmek
<i>kafa tutkun olmak</i>	: şarhoş olmak
<i>öne düşmek</i>	: önden gitmek
<i>salmaq</i>	: göndermek
<i>şemşirek</i>	: şimşek, yıldırım. (Gagauz Türkleri "çimçirik" olarak kullanıyorlar. Bkz. Abdülmecit Doğru-İsmail Kaynak, 1991, Gagauz Türkçesinin Sözlüğü, Ankara, s. 60.)
<i>yamçı</i>	: çobanların gece veya soğuklarda üstlerine aldıkları keçeden yapma kıyafet, çoban kepenegi.
<i>yumurta yaylısı</i>	: fayton

* Çingene makamıyla okunmuştur.